

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תצא

(חלק בד שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת תצא, הייא אלול, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תצא ד

דאָך אַ מילתא דפשיטא אַז „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“ – עס האָט געדאַרפט שטיין „כי יהי ריב גו' ושפטום והי' אם בן הכות הרשע גו'!“ – פאַרוואָס באַוואַרנט ניט רש"י דעם יתור לשון?

בנוגע די ווערטער „והרשיעו את הרשע“ וואָלט מען געקענט איינלערנען (בדוחק עכ"פ), אַז זיי זיינען אַ הקדמה און אַריינפיר צו „והי' אם בן הכות הרשע“. ד.ה. דער פסוק זאָגט: „כי יהי ריב גו' והרשיעו את הרשע (איז אויב ער איז אַ רשע וועמען עס קומט מלקות; –) והי' אם בן הכות הרשע – (איז) והפילו גו'“;

אַבער [נוסף לזה, וואָס דאָס איז אַ דוחק גדול: סוף סוף איז איבעריק צו זאָגן „והרשיעו את הרשע“, ווייל פון „והי' אם בן הכות הרשע“ ווייס מען במילא אַז דאָ איז געווען „והרשיעו את הרשע“; ואדרבה: די ווערטער „והרשיעו את הרשע“ גיבן אַ מקום לטעות (ווי רש"י⁵ זאָגט) אַז „(יכול) כל המתחייבין בדין לוקין (ת"ל כו)“]

עס בלייבט דאָך ניט מובן: די ווערטער „והצדיקו גו'“ – (לפשוטו של מקרא) צוליב וואָס זיי שטייען?

און מען קען ניט זאָגן (בפשוטו של מקרא) אַז דאָ איז (נאָך⁶) אַ ציווי ומ"ע אַז מען זאָל דן זיין אַ דיין אמת' (ע"ד ווי

א. מ'האָט שוין פיל מאָל גערעדט, אַז רש"י בפירושו על התורה פאַרענטפערט ינדעט שאלה וואָס קען זיך שטעלן אין לימוד פשוטו של מקרא, און דאָרט וואו רש"י געפינט ניט קיין ביאור (לויטן דרך הפשט) אין אַ פסוק (אַדער אַ וואָרט) – זאָגט ער „לא ידעתי“ וכיו"ב.¹

און דערפאַר, ווען מען קומט צו אַ פסוק וואו עס איז לכאורה דאָ אַ שווערי-קייט און רש"י שטעלט זיך ניט אויף דעם, איז דערפון גופא אַ הוכחה, אַז ע"ד הפשט איז עס מלכתחילה קיין שאלה ניט; אַדער, אַז די שאלה ווערט פאַרענטפערט לויט אַ פירוש רש"י לפני זה.

דאָרף מען לפ"ז האָבן אַ ביאור בפרשתנו, וואו די תורה זאָגט² „כי יהי ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע. והי' אם בן הכות הרשע והפילו גו'“ – וואָס די ווערטער „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“ זיינען לכאורה איבעריק?³ (ס'איז

1) ע"ד פרש"י תולדות כה, ה. ובכ"מ (נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 בשוה"ג).

2) כה, א"ב.

3) ראה פרש"י בפרשתנו לפני זה כב, ת. – וצע"ק לעיל (כד, יט), „קצירך“ מאי קמ"ל.

בספרי עה"פ מפרשו „פרט לשקצרוהו גוים“ אבל רש"י לא הביאו כי בפשטי"מ ידעין זה מ„בשדרך“ (אבל ראה סוטה מה, א בשדרך „לרבות שכחת קמה“).

ובדוחק (2) י"ל דתרווייהו בעינן (קציר שלך ושדה שלך)

ובדלקמן (כד, כ"בא) כי תחבוט זיתך (וראה ספרי שם) כי תבוצר כרמך – אין הדין כן (אף שהוא היפך הסברא), או דילפינן מכאן – ואכ"מ – ורש"י אינו כותב כהנ"ל בפירוש, כי ה"ז פשטות הלשון.

4) ראה פרש"י כאן ד"ה והרשיעו.

5) שבהערה הקודמת.

6) נוסף על הציווי (מ"ע) – דברים א, טו. ר"פ

שופטים.

7) כפירוש הרלב"ג עה"פ.

הצדיק), און אויב מען קען ניט געפינען, איז דאָן – והרשיעו (את הרשע).

[ועאכו"כ אַז מען קען ניט זאָגן אַז רש"י נעמט אָן בפשוטו של מקרא ווי די דרשה אין גמרא¹², אַז דער פסוק רעדט וועגן אַ פּאַל וואָס „עדים זוממין“ „הרשיעו את הצדיק“ און דערנאָך „אתו עדים אחרני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעים“ (איז זייער דין – „והי' אם) בן הכות רשע“, אַז זיי זיינען חייב מלקות); וביותר איז מופרך צו זאָגן אַז דאָס איז אַזוי פשוט אַז רש"י דאַרף עס גאַרניט זאָגן בפירושו].

ג. ויש לומר, אַז דאָס וואָס רש"י דאַרף ניט באַוואַרענען די שאלה (צוליב וואָס שטייט „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“), איז ווייל דאָס איז מובן פון פרש"י אויף התחלת הכתוב „כי יהי' ריב“ – „סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק הוי אומר זו מריבה“.

שטעלט זיך אין דעם די שאלה (ווי מפרשים פּרעגן¹³): וואָס איז דאָ דער חסרון אַז „סופם להיות נגשים אל המשפט“? ואדרבה: דורך זייער „נגשים אל המשפט“ וועט ביי זיי ווערן שלום¹⁴, וכמש"נ¹⁵ „ושפטו את העם גו' וגם כל העם הזה על מקומו יא בשלום“¹⁶.

12) מכות ב. ב. ויש"נ (וכפרש"י מכות שם שבא לתרץ „ל"ל והצדיקו כו") – הובא גם ברמב"ן כאן.

13) גו"א. ועד"ז במשכיל לדוד (וספרי דבי רב לספרי). וראה הערה 16 ובשוה"ג שם.

14) משכיל לדוד (וספרי דבי רב).

15) יתרו ית, כבי"ג. – כן הובא במשכיל לדוד (וספרי דבי רב), אבל בפרש"י יתרו שם ד, „כל העם“

קאי על „אהרן כו' הנלוים עתה עמך“. אלא מש"מ זה שמשפט מביא שלום הוי"ע המובן בסברא ובפשוטות.

16) ראה גם גו"א כאן: לא יוכלו להתפטר יחד מעצמם כ"א ע"י דין . . . הריב . . . לא תוכל להשקיט

מען געפינט כמה לאוין בענין פון לא תטה משפט⁸) – ווייל פון דער אריכות הלשון אין פסוק („כי יהי' ריב גו' ונגשו גו' ושפטום“) איז משמע, אַז די תורה איז דאָ אויסן אַ נייעם ענין.

ב. אין ספרי⁹ איז פאַראַן אַ מ"ד וואָס לערנט אַפּ פון די ווערטער „והצדיקו את הצדיק“ – „צדקהו כדי שלא ילקה“, און ווי מפרשים¹⁰ זיינען דאָס מפרש אַז מען דאַרף פותח זיין בזכות – אַז צום אַלעם ערשטן דאַרף מען זוכן אויפן בעל דין אַ זכות „כדי שלא ילקה“ און ערשט דער-נאָך – אַ זאָך פון רשעות – ע"ד ווי באַ דיני נפשות וואָס דער דין איז אַז „פותחין בזכות“¹¹.

אַבער מען קען ניט זאָגן אַז רש"י נעמט אָן דעם פירוש, ווייל אויב אַזוי האָט עס רש"י געדאַרפט זאָגן בפירושו, וויבאַלד ס'איז ניט בגדר אַז אַ „בן חמש למקרא“ וועט זיך אַליין כאַפּן אויף דעם פירוש (ובמכש"כ דערפון וואָס דער ספרי איז עס מפרש).

ובפרט אַז דער פירוש איז ניט אַזוי גלאַטיק אין לשון הכתוב: די צוויי ענינים אין פסוק – „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“ – ריינדן בפשטות וועגן באַזונדערע מענטשן (די צוויי בעלי ריב, וואָס איינער איז אַ צדיק און דער צווייטער – אַ רשע); משא"כ לפירוש הנ"ל רעדט דער גאַנצער פסוק וועגן דעם זעלבן מענטש: פריער דאַרף מען אויף אים זוכן אַ זכות – והצדיקו (את

8) משפטים כג, ו (וראה שם, ב ובפרש"י שם בפ"י „כפשוטו“, שם, ג ובפרש"י). שופטים טז, יט. פרשתנו כד, יז (וראה רש"י שם). וראה דברים א, יז.

9) פרשתנו עה"פ.

10) ספרי דבי רב ופי' ה' בתולדות אדם לספרי.

11) סנהדרין רפ"ד (לב, א – במשנה. שם, ב

ראוילך). פרש"י נשא ה, יט. וראה מסעי (לה, כד"כה) ושפטו העדה גו' והצילו העדה גו'.

„דבר¹⁸ ע"ד: „כיון יהי' להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו“, ²⁰ מעל דברים יגש אליהם. משא"כ דער לשון „ריב“ ווערט גענוצט (ע"פ רוב²¹) בשייכות מיט אַ קריגעריי וועלכע די בעלי ריב ברענגען ניט למשפט, כמו: ויהי²² ריב בין רועי מקנה אברם גו', ויריבו²³ רועי גרר גו', וכי²⁴ יריבון אנשים והכה איש גו'²⁵.

לפי' וואָלט מער געפּאַסט אַז דאָ זאָל שטיין „כי יהי' דבר“ [און ווי מ'זעט, אַז אונקלוס²⁶ איז מתרגם דעם וואָרט „ריב“ פון אַנווער פסוק²⁷ – ניט „מצותא“ (ווי ברוב המקומות²⁸) – נאָר „דין“²⁹]. פּאַרוואָס זשע נוצט דער פסוק דאָ דוקא דעם וואָרט „ריב“ און ניט „דבר“?

איז רש"י מפרש: „כי יהי' ריב – סופם להיות נגשים אל המשפט אמור

די תמי' איז נאָך גרעסער: דער מקור פון דעם פרש"י איז פון ספרי, אָבער דאָרט איז דער לשון: „אין שלום יוצא מתוך מריבה . . מי גרם לזה ללקות הוי אומר זו מריבה“ (ד.ה. אַז די מריבה איז גורם אַז איינער זאָל לוקה זיין); רש"י איז אָבער משנה פון ספרי, און אַנשטאַט „גרם לזה ללקות“ זאָגט ער „סופם להיות נגשים אל המשפט“!

איז דער ביאור בזה:

רש"י בפירושו קומט פאַרענטפערן (אויך¹⁷) וואָס דער פסוק נוצט דאָ דעם לשון ריב. מען געפינט בכמה מקומות, אַז אַ סכסוך צווישן צוויי מענטשן (וואָס ווערט געבראַכט פאַר אַ שופט) ווערט באַצייכנט אין תורה מיטן וואָרט

אותו כי אם ע"י משפט – היינו, דע"י משפט תפשרו וישליחו.

במשכיל לדוד (וספרי דבי רב) תי' ד, ר"ל סופם להיות נגשים אל המשפט שיתבע זה ויביא עדים שהכהו ויחוייב הלה מלקות כו' (וראה גם רמב"ן כאן „ויתכן כו'“) סופם לבא לידי קטטה ולחבול זב"ו" (ע"ד פרש"י לקמן כה, יא). אבא צע"ג, שהרי לא נרמז זה כלל בלשון רש"י „נגשים אל המשפט“, ובפרט שמשנה מלשון הספרי „מי גרם לזה ללקות“ (כדלקמן בפנים) וגם מפירושו לקמן שם. וראה לקמן הערה 30. (17) נוסף על השאלה „כי יהי' ריב ל"ל, לכתוב כי יגשו אנשים למשפט“ (גוי"א. ועד"ז ברא"ם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל). ועוד).

- (18) בהבא לקמן – ע"ד החילוק בין „דבר“ ל„ריב“ – ראה בארוכה מלכ"ם כאן.
(19) יתרו יח, טז. וראה שם, יט (וברש"י שם). שם, כב, כו.
(20) משפטים כד, יד (וראה רש"י שם).
(21) כי במקומות אחדים – גם לפני פרשתנו – נאמר כן גם בנוגע לבעלי דינים: משפטים כג, ב"ג, שם, ו. וכן בפ' שופטים יז, ת. יט, יז, כא, ה.
(22) לך יג, ז. – ובוה קאי רש"י בפרשתנו כאן.
(23) תולדות כו, ב.
(24) משפטים כא, יח.
(25) ראה גם לך שם, ת. תולדות שם, כא"כב. ויצא לא, לו. בשלח יז, ב. שם, ז. ועוד.
(26) משא"כ בתיב"ע כאן שמתרגם „תיגרא“.
(27) וכן במקומות שבהערה 21 (אלא שבשופטים יז, ח) מתרגם ריבות – פלוגת* דינא).
(28) ראה ת"א במקומות שבהערות 25-22.
(29) כתרומתו תיבת „דבר“ ביתרו יח, טז. משפטים כד, יד.

(* בכמה דפוסים „פלגתא“. וכן הובא בפ"י נתינה לגר ביאור על תרגום אונקלוס (מהר"ן אדלר). וכן הוא בחומש נתינה לגר. אבל בספר כתר תורה הנק' תאג' (ירושלים תרנ"ה), ועוד הוא „פלוגת“ כפנינים.

אָבער אַז דערביי האָט זיך געשאַפֿן אַ
 „ריב“, האָבן זיי ניט געקענט בלייבן
 בשלום אין איין אָרט, און לוט האָט
 געמוזט פֿורש זיין „מִן הצַדִּיק“.

ד. עפ"ז ווערט פֿאַרענטפֿערט בדרך
 ממילא פֿאַרוואָס דער פסוק זאָגט
 „והצַדִּיק את הצַדִּיק והרשִׁיעו את
 הרשִׁע“ – ווייל לויט פֿרש"י, איז דאָס די
 כוונה פֿון פסוק³³, אַז „כִּי יִהְיֶה רִיב“, איז
 „אין שלום יוצא“ – עס וועט קיין שלום
 ניט ווערן, אפילו דורכן משפט, ווייל דאָ
 איז דער משפט אין אַן אופֿן פֿון „והצַדִּיק
 את הצַדִּיק והרשִׁיעו את הרשִׁע“:

דאָ רעדט זיך ניט וועגן בעלי דינים
 וואָס זוכן דעם אמת ובמילא – אַ
 משפט וועלכער ברענגט שלום צווישן
 זיי, נאָר – איינער איז אַ צַדִּיק און
 דער צווייטער אַ רשִׁע, און דער
 צוועק פֿונעם פסק דין איז בלויז צו
 אויסגעפינען און מצַדִּיק זיין דעם צדיק
 והרשִׁיעו את הרשִׁע.

ה. ויש להוסיף עוד, אַז דער פסוק
 באַוואָרנט דאָ נאָך אַן ענין:

מען קען מיינען אַז וויבאַלד דאָס איז
 אַ „ריב“, אַז זיי פֿירן אַ מחלוקת, אַז
 איינער פֿון זיי, אָדער זיי ביידע זיינען
 בעלי מחלוקת (רשעים³⁴) – דאָרף מען
 זיי ניט משפֿטען אין זייער דין ודברים,
 נאָר מעניש זיין זיי פֿאַר מחלוקת און

מעטה אין שלום יוצא מתוך מריבה" –
 דאָ רעדט זיך וועגן אַ סכסוך אין אַן
 אופֿן פֿון ריב, און פֿון דעם איז „אין שלום
 יוצא“, אפילו ניט דורך „משפט“³⁰:

בכלל, ווען צוויי מענטשן האָבן צווישן
 זיך אַ סכסוך וואָס איז ניט בגדר מריבה,
 קען דער סכסוך אויסגעליכן ווערן און
 בריינגט שלום – אָדער זיי קומען דורך
 צווישן זיך אַליין, אָדער ב"ד געפינט אַ
 פשרה; און אפילו אין אַ פֿאַל ווען ב"ד
 איז מחליט אַז איין צד איז אינגאַנצן
 גערעכט, איז וויבאַלד זיי האָבן ניט קיין
 „ריב“ צווישן זיך און זיי זוכן דעם אמת,
 וועט זיי אויך דער פסק דין צוברענגען
 צו שלום.

בשעת אָבער עס איז דאָ אַ ריב – אַז
 דער סכסוך ווערט פֿאַרוואַנדלט אין אַ
 קריגעריי, קען דאָן קיין שלום ניט ווערן.
 זיי וועלן קומען למשפט און דער ב"ד
 וועט אַרויסגעבן אַ פסק דין חותם, ווער
 איז גערעכט און ווער איז אומגערעכט,
 אָבער אויך נאָכן פסק דין איז „אין
 שלום יוצא“³¹.

און אויף דעם ברענגט רש"י אַ
 רא"י ודוגמא פֿון לוט – „מי גרם
 ללוט לפרוש מן הצַדִּיק הוּי אומר זו
 מריבה“: דלכאורה – דער ריב דאָרט איז
 דאָך געווען (ניט צווישן לוט וואַברהם)
 הצַדִּיק, נאָר) בלויז צווישן רועי אַברהם
 ורועי לוט. אַברהם ולוט מצד עצמם
 זיינען געווען „אנשים אחים“³². וויבאַלד

(33) ע"פ המבואר בפנים מתורצת ג"כ קושיית
 הרמב"ן כאן – מה ענין המלקות בריב בין שני
 אנשים – כי ע"ד הפשט פסוק זה הו"ע לעצמו,
 ואינו הקדמה לפסוק שלאח"ז, וה"י אם בן הכות
 הרשע גוי" (ומה שפרש"י בד"ה והרשיעו, יכול כל
 המתחייבין בדין לוקין כו') – הוא לימוד נוסף
 מצד סמיכות הפסוקים. ואכ"מ.

(34) להעיר מאבות פ"א מ"ח: בעלי הדין כו'
 כרשעים.

(30) ולכן משנה רש"י מלשון הספרי „גרם לזה
 ללקות" – כי כאן הכוונה להמחלוקת ולא מה
 שאחד ילקה [משא"כ בפרש"י לקמן כה, יא
 שכוונתו כבספרי שם. ועפ"ז מתורץ בפשטות
 תרתי ל"ל – כי הם ב' ענינים שונים, וא"צ לדחוק
 כתי המשכיל לדוד לקמן שם].

(31) להעיר גם מפי תולדות אדם לספרי אן.
 (32) לך שם. ת. וראה רש"י שם.

טאַקע זיין אַז אין דעם פרט פון „ריב“ זיינען ביידע שולדיק, אָבער בנוגע דעם עצם דין איז „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“: אין דעם זיינען די שופטים גערעכט אַז איינער איז אינגאַנצן גערעכט, און דער צווייטער – אינגאַנצן אומגערעכט.

וי"ל – אַז (ע"ד לימוד הגמרא) דערביי באַוואָרנט מען נאָכמער – „והצדיקו את הצדיק, דמעיקרא“³⁶: בשעת אַ ב"ד צדק איז איינעם מצדיק לגמרי, וועט מען זען אַז בנוגע דעם „ריב“ ומחלוקת, איז ער אויך אַ צדיק, איז אינגאַנצן ניט שולדיק אין דעם³⁷; דער „ריב“ איז געוואָרן מצד דעם רשע, און געבליבן דעם רשע'ס³⁸ אָבער ער איז אַ צדיק – „והצדיקו את הצדיק דמעיקרא“.

(משׁיחת ש"פ תצא תשמ"א)

דערנאָך וועט מען זען: ביטול המחלוקת קען ברענגען צו שלום, מודה זיין על האמת א.ז.וו. – זאָגט תורה: „כי יהי ריב גו' ופסוּטוֹם“: ניט קוקנדיק אויף זייער „ריב“ ליגט אַ חיוב אויף ב"ד צו משפט'ן זיי, זיך אַריינלייגן אין דעם סכסוך, פאַ- נאַנדערקלייבן זיך אין די פרטי הדבר און אַרויסגעבן אַ פסק'דין.

אויך נאָכדעם – איז דאָ אַן אָרט צו דענקען, אַז וויבאַלד זיי פירן צווישן זיך אַ ריב, איז ניט מעגלעך אַז איינער זאָל זיין אינגאַנצן גערעכט, אַריינגייענדיק אין מחלוקת וועלן סו"ס ביידע מגזם זיין אין זייערע טענות וכו'³⁵; ובמילא קומט מען לידי מסקנא, אַז ווען דער שופט איז איינעם פון זיי מצדיק (כפשוטו ש"מ – אינגאַנצן), איז דאָס אַ פס"ד בטעות –

איז די תורה ממשיך: „והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע“: עס קען

(36) ל' הגמרא – מכות שם.

(37) עיין פרש"י יתרו ית, כא ד"ה שונאי בצע.

ואכ"מ.

(38) להעיר מאבות (פ"ה, מ"ז): מחלוקת קורח

וכל עדתו.

(35) ע"ד שמות (ב, יג): שני גו' נצים ויאמר

לרשע למה תכה רעך ופרש"י רשע כמותך – דעפ"ז (בפנים) מובן בפשוט"מ – מנ"ל דהוא רשע.

